

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

MEGEP

(MESLEKÎ EĞİTİM VE ÖĞRETİM SİSTEMİNİN
GÜÇLENDİRİLMESİ PROJESİ)

AYAKKABI VE SARACİYE TEKNOLOJİSİ

OVERLOK MAKİNESİ

ANKARA 2008

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından geliştirilen modüller;

- Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının 02.06.2006 tarih ve 269 sayılı Kararı ile onaylanan, Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında kademeli olarak yaygınlaştırılan 42 alan ve 192 dala ait çerçeve öğretim programlarında amaçlanan mesleki yeterlikleri kazandırmaya yönelik geliştirilmiş öğretim materyalleridir (Ders Notlarıdır).
- Modüller, bireylere mesleki yeterlik kazandırmak ve bireysel öğrenmeye rehberlik etmek amacıyla öğrenme materyali olarak hazırlanmış, denenmek ve geliştirilmek üzere Mesleki ve Teknik Eğitim Okul ve Kurumlarında uygulanmaya başlanmıştır.
- Modüller teknolojik gelişmelere paralel olarak, amaçlanan yeterliği kazandırmak koşulu ile eğitim öğretim sırasında geliştirilebilir ve yapılan değişiklikler Bakanlıkta ilgili birime bildirilir.
- Örgün ve yaygın eğitim kurumları, işletmeler ve kendi kendine mesleki yeterlik kazanmak isteyen bireyler modüllere internet üzerinden ulaşılabilirler.
- Basılmış modüller, eğitim kurumlarında öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılır.
- Modüller hiçbir şekilde ticari amaçla kullanılamaz ve ücret karşılığında satılamaz.

İÇİNDEKİLER

AÇIKLAMALAR	ii
GİRİŞ	1
ÖĞRENME FAALİYETİ- 1	3
1. OVERLOK DİKİŞ MAKİNESİ.....	3
1.1. Overlok Makinesi Çeşitleri ve Kullanım Yerleri	3
1.2. Makinede Kullanılan İğneler	3
1.3. Makineye İğne Takma	3
1.4. Makineye İplik Takma	4
1.5. Overlok Dikişi.....	4
1.5.1. Tanımı.....	4
1.5.2. Çeşitleri.....	5
UYGULAMA FAALİYETİ	6
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	7
ÖĞRENME FAALİYETİ- 2	9
2. OVERLOK DİKİŞ MAKİNESİNDE DİKİŞ YAPMA	9
2.1. Overlok Makinesinde Dikiş Ayarı	9
2.2. Overlok Dikişi Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar	9
UYGULAMA FAALİYETİ	11
ÖLÇME DEĞERLENDİRME.....	12
MODÜL DEĞERLENDİRME	13
CEVAP ANAHTARLARI.....	14
KAYNAKLAR.....	15

AÇIKLAMALAR

KOD	542TGD257
ALAN	Ayakkabı ve Saraciye Teknolojisi
DAL/MESLEK	Ayakkabı Üretimi
MODÜLÜN ADI	Overlok Makinesi
MODÜL TANITIMI	Overlok makinesinin kullanımıyla ilgili bilgi ve becerilerin kazandırıldığı öğrenme materyalidir.
SÜRE	40/16
ÖN KOŞUL	
YETERLİK	Overlok dikiş makinesinde dikim yapabilmek
MODÜLÜN AMACI	Genel Amaç Gerekli ortam sağlandığında seri ve hatasız olarak overlok dikiş makinesinde ürün dikebileceksiniz. Amaçlar 1. Overlok makinesini dikime hazırlayabileceksiniz. 2. Makinenin dikiş ayarını yapabileceksiniz. 3. Overlok makinesinde dikiş yapabileceksiniz.
EĞİTİM ÖĞRETİM ORTAMLARI VE DONANIMLARI	Atölye ortamı, overlok dikiş makinesi, makine iğnesi, tornavida, iplik, pens, mekik, masura, kesilmiş parçalar, overlok dikiş makinesi, kompresör, temizlik bezi, temizlik fırçası, makine yağı, yağdanlık, vb.
ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME	Her faaliyet sonrasında o faaliyetle ilgili “Evet Hayır”; “Doğru-Yanlış” veya boşluk doldurmalı sorularla kendi kendinizi değerlendireceksiniz. Modül sonunda uygulanacak ölçme araçları ile modül uygulamalarında kazandığınız bilgi ve beceriler ölçülerek değerlendirilecektir.

GİRİŞ

Sevgili Öğrenci,

Ayakkabı ve saraciye sektörünün dünya ülkeleri arasında yerini alması gelişen teknolojiyi kullanmak ve üründe kalite standartlarını oluşturarak üretimi artırmak kadar nitelikli insan gücüyle de alakalıdır.

Sektörün, ihtiyacı olan iş gücünün sağlanabilmesi eğitimle becerilerini geliştirmiş, bilgisini işine aktarabilen, üretimde yerini almaya hazır, profesyonel davranabilen bireylerle olacaktır. Sizler de sektördeki yerinizi alabilmek için gerekli olan pek çok bilgiyi bu modülde bulabileceksiniz.

Ayakkabı saya üretiminde çok farklı makineler kullanılmaktadır. Günümüzde ihtiyaca yönelik ve işi azaltmak amaçlı olarak bilgisayar ve elektronik donanımlı pek çok makine kullanılmaktadır.

Sizler de mesleki gelişmeleri takip ederek alanınızdaki yeniliklere ayak uydurabilirsiniz.

Bu modül ile ayakkabıcılık mesleğinde kullanılan overlok dikiş makinelerini tanıyacak ve bu makineleri kullanma becerisini kazanacaksınız.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 1

AMAÇ

Gerekli ortam sağlandığında bu modül ile overlok dikiş makinesini dikime hazırlayabileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Overlok dikiş makinesinde kullanılan, iğneleri ve iplikleri araştırarak rapor hazırlayınız. Hazırlanan raporu sınıfta sunarak, tartışınız.

1. OVERLOK DİKİŞ MAKİNESİ

1.1. Overlok Makinesi Çeşitleri ve Kullanım Yerleri

Kumaş kenarlarını tutturmak ve emniyete almak için kumaş kenarlarının düzeltilerek iplikle sarılması şeklinde yapılan makine dikişine overlok dikişi denir.

Overlok dikişi kullanım yerleri:

- Özellikle ayakkabıda kullanılan tekstil malzemelerinde
- Kenar temizlemede

Overlok makinelerinin yapılan dikiş ve kullanılan iplik sayısına göre çeşitleri şunlardır:

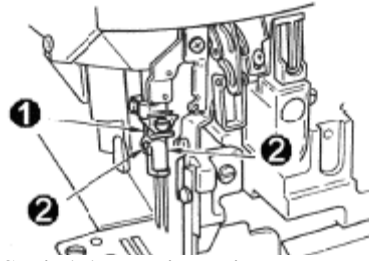
- 3 İplikli overlok makinesi
- 4 İplikli overlok makinesi
- 5 İplikli overlok makinesi

1.2. Makinede Kullanılan İğneler

Overlok makinesinde kullanılan iğneler sivri uçlu ya da bilyeleştirilmiş uçlu olarak ikiye ayrılır. İğne numarası, düz sanayi dikiş makinelerinde olduğu gibi kumaş kalınlığına göre ayarlanmalıdır. Nm 90 (14) nu'lu iğneler normal kalınlıktaki kumaşların dikiminde, Nm 75 (11) nu'lu iğneler hafif kumaşların dikiminde kullanılır.

1.3. Makineye İğne Takma

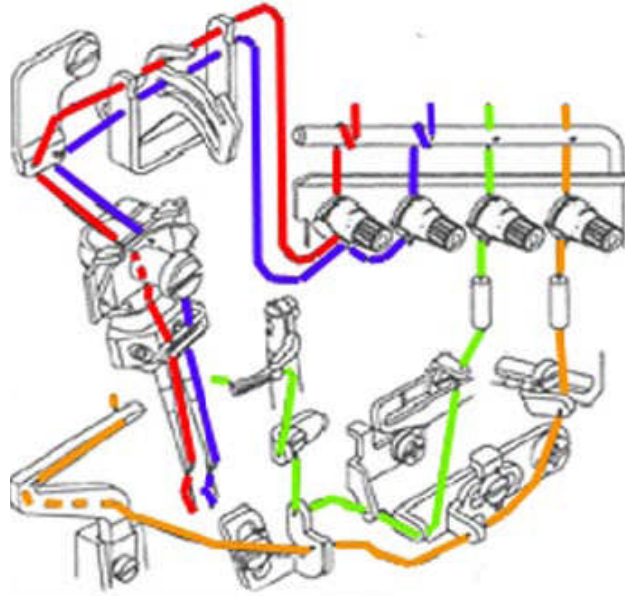
- İğne kelepçesi (1) en yüksek konuma kaldırılır.
- İğne kelepçe vidası (2) gevşetilir ve kullanıcı tarafından bakıldığında iğnenin aralığı arkaya gelecek şekilde iğne, iğne kelepçesine tamamen geçirilir.
- İğne kelepçe vidası (2) sıkılır (Şekil 1.1).

Şekil 1.1: Makineye iğne takma

1.4. Makineye İplik Takma

İplikler sırası ile şekilde gösterilen yerlerinden geçirilmelidir. Makineye göre farklılık gösterir. En az 3 iplik olacağı için (Burada 4 iplikli overlok makinesi verilmiştir.) dikkatli takılmalıdır(Şekil 1.2).

Şekil 1.2: Makineye iplik takma

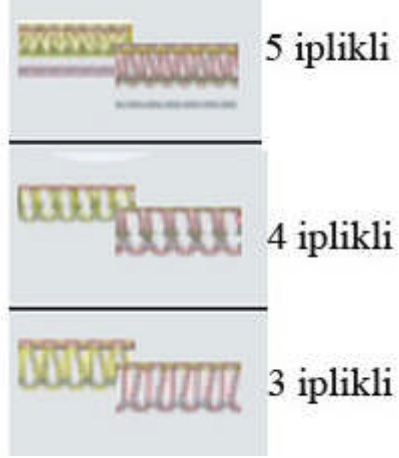
1.5. Overlok Dikişi

1.5.1. Tanımı

Bir veya daha fazla iplik grubu ile yapılır. Bu dikişin esas özelliği en az bir gruptaki iplik halkalarının malzemenin kenarı etrafından geçirilmesidir. Overlok dikişleri; kumaş kenarlarında temizleme, birleştirme işlemleri gibi yerlerde kullanılır. Overlok dikiş özellikle örme kumaşlarda yaygın olarak kullanılmaktadır.

1.5.2. Çeşitleri

Overlok dikiş çeşitleri kullanılan makineye göre değişiklik gösterir 3 iplikli dikiş, 4 iplikli dikiş veya 5 iplikli dikiş olabilir. Şekil 1.3'te değişik overlok dikiş örnekleri görülmektedir.

Şekil 1.3: Dikiş çeşitleri

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
➤ Dikiş çeşidini belirleyiniz.	➤ Malzemeye göre dikiş çeşidini belirleyiniz.
➤ Malzemeye uygun kalınlıkta makine iğnesi seçiniz.	➤ Kalın malzemeye kalın iğne, ince malzemeye ince iğne seçiniz.
➤ İğneyi makineye takınız.	➤ Makineyi kapatınız. Doğru iğne takınız.
➤ İpliği makineye takınız.	➤ İpliği yönergelere göre takınız.

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

OBJEKTİF TEST (ÖLÇME SORULARI)

Aşağıdaki soruların cevaplarını, ‘Doğru’ veya ‘Yanlış’ olarak değerlendiriniz.

1. () 3, 4, 5 iplikli makineler overlok makine çeşitleridir.
2. () Overlok dikişi kumaşların kenarlarını kesmek için yapılır.
3. () Nm 75 kalınlıktaki iğne kalın kumaşların dikiminde kullanılır.
4. () 2, 3, 4 iplikli overlok dikiş çeşitleridir.

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızı cevap anahtarı ile karşılaştırınız. Doğru cevap sayınızı belirleyerek kendinizi değerlendiriniz. Yanlış cevap verdiğiniz ya da cevap verirken tereddüt yaşadığınız sorularla ilgili konuları faaliyete dönerek tekrar inceleyiniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz uygulama testine geçiniz.

UYGULAMALI TEST

Temin ettiğiniz derilerdeki hata ve kusurları kontrol ediniz. Yaptığımız işlemleri aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
Dikiş çeşidini belirlediniz mi?		
Malzemeye uygun kalınlıkta makine iğnesi seçtiniz mi?		
İğneyi makineye taktınız mı?		
İpliği makineye taktınız mı?		
Dikiş çeşidini belirlediniz mi?		
Overlok dikiş makinesini istenilen nitelikte dikişe hazırladınız mı?		

DEĞERLENDİRME

Cevaplarınızın hepsi “Evet” olmalıdır. Eğer “Hayır” cevabınız varsa uygulamayı tekrar ediniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

ÖĞRENME FAALİYETİ- 2

AMAÇ

Bu faaliyette verilen bilgiler doğrultusunda, gerekli ortam sağlandığında overlok makinesinde dikiş dikebileceksiniz.

ARAŞTIRMA

- Yaş ve cinsiyete göre ayakkabı modellerinde kullanılan dikiş adımı sayısını piyasa araştırması yaparak rapor hâlinde hazırlayınız. Arkadaşlarınızla paylaşınız.

2. OVERLOK DİKİŞ MAKİNESİNDE DİKİŞ YAPMA

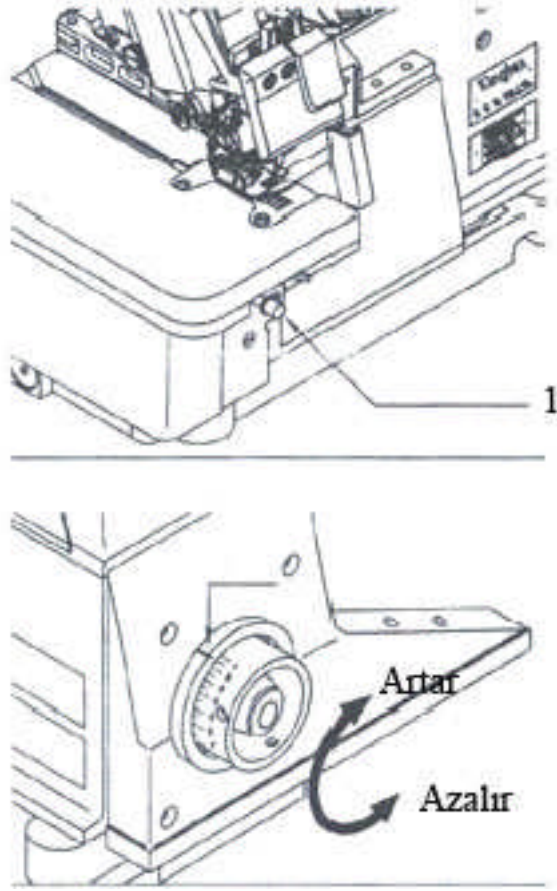
2.1. Overlok Makinesinde Dikiş Ayarı

Şekil 2.1’de gösterilen (1) düğmeye basılı tutarak, volan kasnağı yavaşça çevrilir ve düğmenin daha ileriye gidebildiği nokta bulunur.

Yukarıda istenilen durum sağlandığı zaman, volan kasnak üzerindeki istenilen işaret, kayış kapağı üzerindeki işaretle (2) aynı hizaya getirilir. Ayarı tamamlandıktan sonra düğme (1) sıfırlanır.

2.2. Overlok Dikişi Yaparken Dikkat Edilecek Noktalar

- Makinenin, elektrik kaynağına düzgün bir şekilde bağlandığından emin olunmalıdır (Güç kablosunu kontrol ediniz.).
- Makinenin bakımı, ayarlamaları, tamiri, temizlenmesi, makineye iplik takılması veya iğnelerin değiştirilmesi gibi işlemlerden önce, makinenin elektrik enerjisini kestiğinizden (açma-kapama anahtarını kapattığınızdan) ve motorun tamamen durduğundan emin olunuz.
- Yeni aldığınız makineyi, ilk bir ay boyunca 6000 devir/dk.dan daha düşük hızlarda çalıştırınız.

Şekil 2.1: Dikiş ayarı

- Overlok makinelerinde seri bir şekilde iplik değişimi için iplikleri çıkarmadan, tüm iplikleri koparınız. Daha sonra takılacak iplikleri kopardığınız iplik uçlarına bağlayarak dışarıya çekiniz. Daha sonra dikime geçiniz.
- Makineyi çalıştırmadan önce, iğnelerinin, iğne ucunun kırık olmadığından ve iğnelerin, doğru yöne baktığından emin olunuz.
- İpliğin, makineye doğru bir şekilde takıldığından emin olunuz.
- Dikiş tamamlandıktan sonra, makineyi temizleyip tozlardan korumak için üzerine kılıfını örtünüz.

UYGULAMA FAALİYETİ

İşlem Basamakları	Öneriler
<p>➤ Kesilmiş kumaş parçalarını, overlok makinesini, overlok makine iplikleri ve iğnesini çalışma ortamında hazırlayınız.</p>	<p>➤ Kesilecek Parçalar</p> <p>Düz parçalar: 50x5cm 3 adet 15x5cm 3 adet</p> <p>Kavisli parça: 50x5cm 3 adet 15x5cm 3 adet</p> <p>Köşeli parça: 25x15cm 3 adet</p> <p>Yuvarlak parça: 25 cm çap 3 adet</p>
<p>➤ Düz parçaları alarak, tek kat kumaşa uzun mesafede üç parçaya da overlok dikişi yapınız.</p>	<p>➤ Dikim sırasında kumaş kenarlarını kestirirken, kesimin kumaşa fazla girmemesine dikkat ediniz.</p>
<p>➤ Kavisli parçaları alarak, tek kat kumaşa tüm parçalarda, uzun mesafede kavisli hatların overlok dikişini yapınız.</p>	<p>➤ Dikiş hattından çıkmayınız, dikimde patlakların oluşmamasına özen gösteriniz.</p>
<p>➤ Köşeli parçaları alarak, parçaların dört tarafına overlok dikişi yapınız.</p>	<p>➤ Dikiş hattından çıkmayınız, dikimde patlakların oluşmamasına özen gösteriniz.</p>
<p>➤ Yuvarlak parçaların overlok dikişini yapınız.</p>	<p>➤ Overlok dikişini kesintisiz olarak, köşe oluşturmadan yapınız.</p>
<p>➤ Ana şalteri kapatınız.</p>	<p>➤ Motoru durdurduktan sonra elektriğin boşaldığından emin olunuz.</p>
<p>➤ Düz, kavisli, köşeli ve yuvarlak parçaların overlok dikişlerini kontrol ediniz.</p>	<p>➤ Parçanın makinede fazla kesilip kesilmediğini ve dikiş hatlarının düzgünlüğünü kontrol ediniz.</p>

ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

UYGULAMALI TEST

Temin ettiğiniz yardımcı malzemeleri elle ve gözle kontrol ediniz. Yaptığınız işlemleri aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
Dikiş sıklığını, dikiş özelliğine uygun olarak ayarladınız mı?		
Düz parçaları diktiniz mi?		
Kavisli parçaları diktiniz mi?		
Köşeli parçaları diktiniz mi?		
Yuvarlak parçaları diktiniz mi?		
Overlok dikişlerinin kalite niteliklerine uygunluğunu kontrol ettiniz mi?		

DEĞERLENDİRME

Uygulamalı testteki cevaplarınızın hepsi “Evet” olmalıdır. Eğer “Hayır” cevabınız varsa uygulamayı tekrar ediniz.

Tüm sorulara doğru cevap verdiyseniz diğer öğrenme faaliyetine geçiniz.

MODÜL DEĞERLENDİRME

PERFORMANS TESTİ (YETERLİK ÖLÇME)

Herhangi bir ayakkabı parçasının çizimini, parça oluşturmalarını, takımlamasını ve kesim makinesinde kestirilmesini kurallarına uygun olarak yapınız.

Bu uygulamayı aşağıdaki ölçütlere göre değerlendiriniz.

Değerlendirme Kriterleri	Evet	Hayır
Üst dikiş ipliğini uygun kalınlıkta seçtiniz mi?		
Alt dikiş ipliğini uygun kalınlıkta seçtiniz mi?		
Dikiş iğnesini uygun kalınlıkta seçtiniz mi?		
Üst dikiş ipliğini taktınız mı?		
Alt dikiş ipliğini taktınız mı?		
İğneyi makineye taktınız mı?		
Dikiş sıklığını ayarladınız mı?		
Düz parçalarda dikiş diktiniz mi?		
Kavisli parçalarda dikiş diktiniz mi?		
Köşeli parçalarda dikiş diktiniz mi?		
Yuvarlak parçalarda dikiş diktiniz mi?		
Yaptığınız uygulama istenilen nitelikte oldu mu?		

DEĞERLENDİRME

Yapılan değerlendirme sonunda “Hayır” cevaplarınızı bir daha gözden geçiriniz. Kendinizi yeterli görmüyorsanız modülü tekrar ediniz.

Bütün cevaplarınız “Evet” ise modülü başarı ile tamamladınız, tebrik ederiz.

İlgili kişi ile görüşerek bir sonraki modüle geçiniz.

CEVAP ANAHTARLARI

ÖĞRENME FAALİYETİ-1'İN CEVAP ANAHTARI

1.	D
2.	Y
3.	Y
4.	Y

KAYNAKLAR

- Clarks, **Manuel of Shoemaking**, İngiltere, 1996.
- SÜRENKÖK Ruhi; **Ayakkabı Öğreniyorum**, İzmir, 1993.
- WILLIAM A. Rossi, **The Complete Footwear Dictionary**, Florida, 2000.